

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΧΑΜΕΝΗΣ ΑΤΛΑΝΤΙΔΑΣ

Μέρος 1^ο

Ο μύθος της Ατλαντίδας είναι πολύ διαδεδομένος, από την αρχαιότητα ακόμη. Κανείς δεν μπορεί να πει με σιγουριά, μέχρι και σήμερα, αν πρόκειται για πραγματική τοποθεσία και πραγματικά γεγονότα ή αν δεν είναι τίποτα παραπάνω από μια αρχαία αλληγορία που έχει αντέξει τη δοκιμασία του χρόνου με διάφορες παραλλαγές και ερμηνείες. Το μόνο σίγουρο είναι πως συνεχίζει να εμπνέει και να προκαλεί δέος σε κάθε νέα γενιά ονειροπόλων, αναζητητών, καλλιτεχνών, τρελών επιστημόνων και οραματιστών. Αν διαβάσετε αυτό το άρθρο, σίγουρα συγκαταλέγεστε και εσείς σε μία από αυτές τις κατηγορίες.

Απαρχές του μύθου:

Το μυθικό νησί της Ατλαντίδας (στα Αρχαία Ελληνικά: Ἀτλαντὶς νῆσος) πρωτοαναφέρθηκε στους διαλόγους του Πλάτωνα «Τίμαιος» και «Κριτίας» (360 π.Χ.).

Στην περιγραφή του Πλάτωνα, η Ατλαντίδα, που βρίσκεται «πέρα από τις Ηράκλειες Στήλες» (τα σημερινά στενά του Γιβραλτάρ), ήταν μια ναυτική δύναμη που είχε κατακτήσει πολλά μέρη της δυτικής Ευρώπης και της Λιβυκής, περίπου 9.000 χρόνια πριν τον Σόλωνα (δηλαδή γύρω στο 9560 π.Χ.). Μετά από μια αποτυχημένη προσπάθεια να εισβάλει στην Αθήνα, η Ατλαντίδα βυθίστηκε μυστηριωδώς στο πέλαγος «σε μια μόνο ημέρα και νύχτα ατυχίας».

Ως κομμάτι των διαλόγων του Πλάτωνα, η Ατλαντίδα θεωρείται γενικά ως παραβολή που κατασκευάστηκε από τον ίδιο για να εξηγήσει τις πολιτικές του θεωρίες. Μερικοί μελετητές προτείνουν ότι η περιγραφή του είναι εμπνευσμένη από παλαιότερες παραδόσεις, ενώ κάποιοι άλλοι υποστηρίζουν πως ο Πλάτωνας βασίστηκε σε γεγονότα όπως η έκρηξη του ηφαιστείου της Σαντορίνης ή ο Τρωικός πόλεμος, και άλλοι επιμένουν ότι εμπνεύστηκε από πιο σύγχρονά του γεγονότα, όπως η καταστροφή της Ελίκης (373 π.Χ.) και η αποτυχημένη εισβολή της Αθήνας στην Σικελία (415 – 413 π.Χ.).

Λέει, λοιπόν, ο Πλάτωνας για την Ατλαντίδα:

«Πολλές μεγάλες και θαυμάσιες πράξεις καταγράφονται στις ιστορίες μας για το κράτος σας. Αλλά μια από αυτές ξεπερνά όλες τις υπόλοιπες στο μεγαλείο και την ανδρεία. Οι ιστορίες μιλούν για μια τρανή δύναμη που απρόκλητη εκστράτευε έναντι Ευρώπης και Ασίας, και στην οποία η

πόλη σας κατάφερε να θέσει τέλος. Αυτή η δύναμη ξεπρόβαλε από το «Πέλαγος του Άτλαντα», και τότε ο πέλαγος αυτός ήταν πλεύσιμος, και είχε ένα νησί που βρισκόταν μπροστά από τα στενά που εσείς αποκαλείτε Ηράκλειες Στήλες. Το νησί ήταν μεγαλύτερο από την Λιβύη και από την Ασία μαζί, και ήταν ο δρόμος προς άλλα νησιά, που αν από αυτά περνούσες, μπορούσες να φτάσεις στην απέναντι ήπειρο που περιέβαλλε τον αληθινό ωκεανό –γιατί η θάλασσα εντός των Ηράκλειων Στηλών είναι μόνο ένα λιμάνι με στενό λαιμό και η άλλη είναι αληθινή θάλασσα της οποίας η περιβάλλουσα γη μπορεί όντως να αποκαλεστεί άπειρη. Τώρα, σε αυτήν την νήσο της Ατλαντίδας ήταν μια μεγάλη και απίστευτη αυτοκρατορία...»

Τα τέσσερα πρόσωπα που λαμβάνουν μέρος στους διαλόγους αυτούς είναι οι πολιτικοί Κριτίας και Ερμοκράτης και οι φιλόσοφοι Σωκράτης και Τίμαιος, όμως ο μόνος που αναφέρει την Ατλαντίδα είναι ο Κριτίας. Στις γραπτές του δουλειές, ο Πλάτωνας κάνει εκτενή χρήση των Σωκρατικών διαλόγων προκειμένου να συζητηθούν οι αντίθετες θέσεις μέσα στα πλαίσια μιας υπόθεσης.

Ο Τίμαιος αρχίζει με μια εισαγωγή, που ακολουθείται από μια περιγραφή της δημιουργίας και της δομής του σύμπαντος και των αρχαίων πολιτισμών. Στην εισαγωγή, ο Σωκράτης συλλογίζεται πάνω στην φύση της τέλειας κοινωνίας, όπως περιγράφεται στην *Πολιτεία* του Πλάτωνα, και διερωτάται αν αυτός και οι φιλοξενούμενοί του μπορούν να θυμηθούν μια ιστορία που να μιλά για μια τέτοια ακριβώς κοινωνία. Ο Κριτίας αναφέρει μια πραγματική, όπως ισχυρίζεται, τέτοια ιστορία, σύμφωνα με την οποία η Αθήνα φαίνεται να συμβολίζει την «τέλεια κοινωνία» και η Ατλαντίδα τον αντίπαλό της, που αντιπροσωπεύει την ίδια την αντίθεση των «τέλειων» γνωρισμάτων που περιγράφονται στην *Πολιτεία*. Ο Κριτίας υποστηρίζει ότι η ιστορία του προέρχεται από μια επίσκεψη του Αθηναίου νομοθέτη Σόλωνα στη Σαΐδα της Αιγύπτου, όπου γνώρισε έναν ιερέα (πιθανόν με το όνομα Σόνχης, κατά τον Πλούταρχο) που του μετάφρασε την ιστορία στα Ελληνικά από Αιγυπτιακά ιερογλυφικά.

Σύμφωνα με τον Κριτία, οι Ολύμπιοι θεοί διαίρεσαν τη Γη ώστε ο καθένας να έχει το μέρος του. Ο Ποσειδώνας πήρε το νησί της Ατλαντίδας. Το νησί ήταν μεγαλύτερο από τη αρχαία Λιβύη και τη Μικρά Ασία μαζί, αλλά κατόπιν βυθίστηκε από ένα σεισμό και δεν έμεινε τίποτε άλλο παρά αδιάβατο λασπόνερο, που εμπόδιζε το ταξίδι σε οποιοδήποτε μέρος του ωκεανού. Οι Αιγύπτιοι περιέγραψαν την Ατλαντίδα ως ένα νησί περίπου 700 χλμ. σε πλάτος, αποτελούμενο κυρίως από βουνά στο βόρειο μέρος και κατά μήκος της ακτής, και με μια μεγάλη

στενόμακρη πεδιάδα στα νότια που «εκτείνεται σε μια κατεύθυνση 3,000 στάδια (600 χλμ.) και 2,000 στάδια (400 χλμ.) στην άλλη». Πενήντα στάδια μέσα από την ακτή ήταν ένα «βουνό όχι πολύ υψηλό σε οποιαδήποτε πλευρά». Εκεί ζούσε μια γυναίκα, η Κλειτώ, κόρη του Ευήνορα και της Λευκίππης, την οποία ερωτεύτηκε ο Ποσειδώνας και της έκανε πέντε ζευγάρια διδύμων αγοριών. Ο Άτλαντας, που ήταν ο μεγαλύτερος γιος τους, έγινε βασιλιάς ολόκληρου του νησιού και του ωκεανού (εξ ου και Ατλαντικός Ωκεανός), και δόθηκε σε αυτόν και στους απόγονούς του ως προσωπικό του φέουδο το βουνό της γέννησής του και η περιβάλλουσα περιοχή. Τα υπόλοιπα αδέρφια του επίσης «έλαβαν την εξουσία πολλών ανθρώπων και μεγάλης περιοχής», και οι δέκα ηγεμόνες βασίλευαν με σοφία και σύνεση για πολλά χρόνια. Ο Ποσειδώνας χάραξε το βουνό της αγαπημένης του σε παλάτι, και το εσώκλεισε με τρεις κυκλικές τάφρους αυξανόμενου πλάτους (1-3 στάδια) που είχαν δακτυλίους γης ανάλογους σε μέγεθος. Οι κάτοικοι του νησιού έκτισαν γέφυρες προς τα βόρεια του βουνού για να το ενώσουν με το υπόλοιπο νησί. Και άνοιξαν ένα μεγάλο κανάλι προς τη θάλασσα, έσκαψαν τούνελ παράλληλα με τις γέφυρες για να περνούν τα πλοία και χάραξαν αποβάθρες πάνω στους πέτρινους τοίχους των τάφρων. Κάθε πέρασμα προς την πόλη φρουρούνταν με πύλες και πύργους, και τείχη περιτριγύριζαν κάθε δακτύλιο γης. Τα τείχη ήταν κατασκευασμένα από κόκκινη, λευκή και μαύρη πέτρα που έβγαλαν από τις τάφρους, και ήταν επικαλυμμένα με μπρούντζο, κασσίτερο και ορείχαλκο αντίστοιχα.

Αναφέρει ο Κριτίας σχετικά με την πρωταρχική αρετή των Ατλάντων:

«Για πολλές γενεές, όσο η Θεία Χάρη ζούσε μέσα τους, ήταν υπάκουοι στους νόμους και πολύ στοργικοί απέναντι στον Θεό του οποίου ήταν σπορά· διότι κατείχαν μεγάλο και τρανό πνεύμα, παντρεύοντας την ευγένεια με την σοφία στις διάφορες δοκιμασίες της ζωής και στις μεταξύ τους σχέσεις. Απεχθάνονταν το οτιδήποτε δεν ήταν ενάρετο, χωρίς να δίνουν ιδιαίτερη σημασία στο μέλλον, παρά μόνο στην παρούσα κατάσταση της ζωής τους, και χωρίς να νοιάζονται ιδιαίτερα για επίγεια πλούτη, χρυσάφι και περιουσία, που φαινόταν μόνο να τους δημιουργεί βάρος· ούτε παρασύρονταν από την πολυτέλεια· και ο πλούτος δεν τους στερούσε τον αυτοέλεγχό τους· αλλά ήταν νηφάλιοι, και έβλεπαν ξεκάθαρα ότι όλα αυτά τα αγαθά πλήθαιναν με την αρετή και με τις σχέσεις φιλίας που καλλιεργούσαν ο ένας για τον άλλο, ενώ με υπερβολική εκτίμηση και σεβασμό μόνο για τους ίδιους τους εαυτούς τους, είναι χαμένοι, και το ίδιο και η φιλία τους.»

Παρόλα αυτά, οι Ατλάντιοι διεφθάρησαν με τον καιρό:

«Όταν η Θεία Χάρη άρχισε να ξεθωριάζει από μέσα τους, και το αίμα τους αναμίχθηκε πολλές φορές και πολύ συχνά με τη θνητή σπορά, και η ανθρώπινη φύση τους είχε πια το πάνω χέρι, τότε, εκείνοι, ανήμποροι να επωμιστούν τη μοίρα τους, άρχισαν να φέρονται άπρεπα, και για αυτόν που διέθετε την ικανότητα να το διακρίνει, κατέληξαν ορατά διεστραμμένοι, διότι άρχισαν να χάνουν το πιο λαμπρό από τα πολύτιμα δώρα τους· αλλά για αυτούς που δεν διέθεταν την ικανότητα να διακρίνουν την πραγματική ευτυχία, φαίνονταν λαμπροί και ευλογημένοι, την ίδια ώρα που στην ουσία ήταν γεμάτοι πλεονεξία και διεφθαρμένη εξουσία.»

Και αναφέρει στην συνέχεια ο Κριτίας, ότι ο Δίας, Θεός των Θεών, βλέποντας την διαφθορά των Ατλάντιων, αποφάσισε να τους τιμωρήσει παραδειγματικά...

Αυτή η ιστορία από εκείνη ακόμα την εποχή ήταν διφορούμενη σχετικά με το κατά πόσο αλήθευε ή όχι, αλλά πολλοί μετέπειτα ιστορικοί, φιλόσοφοι και λόγιοι έχουν αναφερθεί σε αυτήν ευμενώς, όπως ο Κράντορας, μαθητής του Ξενοκράτη που ήταν μαθητής του Πλάτωνα, ο Νέοπλατωνιστής Πρόκλος ο Διάδοχος κατά τον 5ο αιώνα π.Χ., ο Στράβωνας (π. 64/63 π.Χ. – π. 24 μ.Χ.) και ο Ποσειδώνιος (π. 135 π.Χ. – π. 51 π.Χ.). Αργότερα, υπήρξαν και άλλοι υποστηρικτές της ιστορίας, αλλά πάντα με ένα ερωτηματικό· Ο Φίλων της Αλεξάνδρειας (π. 20π.Χ. – π. 50μ.Χ.), ο Κοσμάς Ινδικοπλεύστης (6ος αιώνας μ.Χ.), ο Joseph Barber Lightfoot (1828–1889), θεολόγος και επίσκοπος του Durham και άλλοι μεταγενέστεροι. Κατά τον 16ο αιώνα και μετά την ανακάλυψη του Νέου Κόσμου (Αμερική), η ιστορία της Ατλαντίδας ξαναβγήκε στην επιφάνεια και πολλές εκδοχές προέκυψαν, εμπλουτισμένες με στοιχεία ουτοπικά ή αποκαλυπτικά, που θα έδιναν ώθηση και σε μετέπειτα γενεές μελετητών κάθε λογής.

Μετέπειτα αναφορές:

Το 1882 κυκλοφόρησε το βιβλίο ***Atlantis: the Antediluvian World***, του **Ignatius L. Donnelly** (γεννημένος το 1831 στην Φιλαδέλφεια της Πενσυλβανίας των Η.Π.Α., πολιτικός, συγγραφέας και ερασιτέχνης επιστήμων) και διέγειρε εκ νέου το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης για την Ατλαντίδα. Το έργο ήταν εμπνευσμένο σε μεγάλο βαθμό από προηγούμενα πονήματα συγγραφέων όπως οι: Godfrey Higgins, Charles Étienne Brasseur de Bourbourg και Augustus Le Plongeon.

Το έργο προσπαθεί να υποστηρίξει την πιθανή ύπαρξη εξωγήινης ζωής κατά την αρχαιότητα, σε σχέση με τον τότε ανεπτυγμένο πολιτισμό των Μάγια, με αναφορές σε διάφορους μύθους σχετικά με προκατακλυσμικές πλημμύρες και βιβλικές καταστροφές, τις οποίες συνέδεε με την πιθανή ύπαρξη της Ατλαντίδας και ενός υπέρ του δέοντος τεχνολογικά και πολιτισμικά ανεπτυγμένου πολιτισμού, ως κοινό πρόγονο όλων των γνωστών αρχαίων πολιτισμών της ανθρωπότητας. Ο Donnelly πίστευε πως ο βιβλικός Κήπος της Εδέμ βρισκόταν στην Ατλαντίδα, και ότι η τελευταία καταστράφηκε κατά την διάρκεια της Πλημμύρας την εποχή του Νώε. Αν και άθελά του, το συγκεκριμένο βιβλίο είναι ουσιαστικά ο λόγος για τον οποίο ο μύθος της Ατλαντίδας παραμένει κραταιός ακόμα και στις μέρες μας, μιας και ο Donnelly (που θεωρείται πλέον ο «πατέρας» της αναβίωσης του Ατλάντιου μύθου κατά τον 19ο αιώνα), κατά τύχη εισήγαγε μια εναλλακτική μέθοδο θεώρησης του κόσμου, πέρα από την Ιστορία και την Επιστήμη, υποστηρίζοντας την ιδέα ότι οι μύθοι κρύβουν ψήγματα αλήθειας, για όποιον διέθετε την ενόραση να τα ξεσκαρτάρει.

Οι αναφορές του Donnelly στην Ατλαντίδα ήταν μια από τις βασικές εμπνεύσεις για το έργο της Ρωσίδας μυστικίστριας **Helena Petrovna Blavatsky** (1831–1891) και του συντρόφου της, **Henry Steel Olcott** (1832–1907), ιδρυτών της Θεοσοφικής Εταιρίας γύρω στο 1870. Ισχυριζόταν ότι οι Ατλάντιοι ήταν κάτι σαν πολιτισμικοί υπέρμαχοι (αντίθετα με τον Πλάτωνα, που τους έβλεπε σαν στρατιωτική απειλή). Οι Θεοσοφιστές πίστευαν πως ο πολιτισμός της Ατλαντίδας είχε φτάσει στο ζενίθ του μεταξύ 1.000.000 και 900.000 χρόνων πίσω, αλλά καταστράφηκε λόγω εσωτερικών διαμαχών που ξεκίνησαν λόγω της λανθασμένης χρήσης ψυχικών και υπερφυσικών δυνάμεων από τους κατοίκους. Πολλοί μετέπειτα μυστικιστές, εξέχουσα ανάμεσά τους η διάσημη **Dion Fortune** (1890–1946) στο βιβλίο της *Esoteric Orders and Their Work*, υποστηρίζουν την άποψη της Blavatsky ότι οι απαρχές των μυστικιστικών τεχνών και της μαγείας μπορούν να βρουν την πηγή τους στον πολιτισμό της Ατλαντίδας.

Σύμφωνα με χαλαρές αναφορές στο έργο *A Treatise on Cosmic Fire* (1925) της **Alice Bailey** (1880-1949), που συγκαταλέγεται στα μετέπειτα μέλη της Θεοσοφικής Εταιρίας, η Ατλαντίδα δεν αποτελεί τόσο γεωγραφική τοποθεσία, αλλά περισσότερο χρονολογική περίοδο. Κατά τη διάρκεια αυτής, διάφορα υπερ-εξελιγμένα όντα από άλλους γαλαξίες κατήλθαν στο ηλιακό μας σύστημα και στον πλανήτη Γη για να μπορέσουν να βοηθήσουν τον πλανήτη και αργότερα την ανθρωπότητα να απαλλαγεί από διάφορες μiasματικές ενέργειες από τις οποίες

τυραννιόνταν, όταν ακόμα ο πλανήτης είχε πολύ διαφορετική δομή και ενεργειακή υπόσταση, και όλα ήταν πιο ρευστά. Τα όντα αυτά τότε δεν είχαν υλικό σώμα, παρά μόνο εύπλαστα αιθερικά σώματα, τα οποία μπορούσαν να έχουν ό,τι μέγεθος και σχήμα χρειαζόταν για να κατοικήσει μέσα τους το πνεύμα που είχε κατέλθει για να επιτελέσει τις εργασίες που όφειλε. Η «τοποθεσία» της Ατλαντίδας εκείνη την περίοδο ήταν υπαρκτή σε αστρικό και αιθερικό επίπεδο, αλλά λειτουργούσε διαμεσολαβητικά όσον αφορά την παχιά ύλη της Γης, συνδεόμενη με αυτό που έγινε αργότερα γνωστό ως Νήσος της Ατλαντίδας (αν και αυτή δεν ήταν η μόνη ανταποκρινόμενη τοποθεσία, απλά η πιο μεγάλη και ισχυρή). Όλες οι διεργασίες επιτελούνταν με την χρήση «ψυχικών» και «υπερφυσικών» ικανοτήτων από την μεριά των Ατλάντων, τουλάχιστον στα μάτια της λιγότερο ανεπτυγμένης τότε ανθρωπότητας. Ωστόσο, όσο οι χιλιετηρίδες περνούσαν, η μίξη με την γηγενή ανθρωπότητα ήταν αναπόφευκτη σε κάθε επίπεδο. Η Ατλαντίδα και οι «διαγαλαξιακοί» κάτοικοί της κατέπεσαν στην παχιά ύλη της Γης, με τον καιρό παγιδεύτηκαν σε θνητά υλικά σώματα και, φυσικά, προσβλήθηκαν από τις ίδιες μiasματικές ενέργειες που είχαν έρθει αρχικά να καταπολεμήσουν. Οι «ψυχικές» τους ικανότητες σπιλώθηκαν, τα πνεύματά τους δεν άντεξαν το βάρος αυτής της πτώσης, και στράφηκαν ο ένας εναντίον του άλλου, και εναντίον της ανθρωπότητας. Κατέχοντας διεφθαρμένη πλέον υπερδύναμη, αλαζονεία, πόνο και φόβο, κατάφεραν να προκαλέσουν καταστροφές, πολέμους, πλημμύρες και σεισμούς, να βυθίσουν την φυσική πλέον τοποθεσία-νησί που αποκαλούσαν σπίτι –και που από κει και πέρα έγινε γνωστό ως Ατλαντίδα– και να ξεκληριστούν σχεδόν ολοσχερώς. Οι ελάχιστοι επιζήσαντες κατέφυγαν σε άλλα κέντρα δύναμης, κυρίως στην Αίγυπτο, όπου και κατέγραψαν τις ιστορίες τους και τα πάθη τους.

Τοποθεσία:

Υπάρχουν πολλά σημεία στον παγκόσμιο χάρτη που διεκδικούν την υποθετική τοποθεσία της Ατλαντίδας. Οι περισσότερες υποθέσεις που βασίζονται σε ιστορικά στοιχεία, συγκλίνουν στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου. Αναφέρονται νησιά όπως η Σαρδηνία, η Κρήτη (λόγω της ηφαιστειακής έκρηξης στην Θήρα και του παλιρροιακού κύματος που προκλήθηκε και που λέγεται ότι ξεκλήρισε τον Μινωικό πολιτισμό κατά τον 16ο αιώνα π.Χ., γεγονός το οποίο ίσως αποτέλεσε την αρχική έμπνευση του Πλάτωνα), η Σαντορίνη (Θήρα), η Σικελία, η Κύπρος και η Μάλτα. Επίσης προτείνονται επίγειες τοποθεσίες, όπως η Τροία, η Ταρτησσός (στην νότια ακτή της σημερινής Ανδαλουσίας) και η Τανταλίδα

(στην επαρχία της Μάνισα, στην Τουρκία, από τη μεριά του Αιγαίου)· το Ισραήλ στο σημείο της χερσονήσου του Σινάι στην Αίγυπτο και η βορειοδυτική Αφρική, ακόμα και ο Βόσπορος, στην Μαύρη θάλασσα.

Στον Ατλαντικό ωκεανό, αναφέρονται τοποθεσίες όπως οι Κανάριοι Νήσοι και οι Μαδέρες της Πορτογαλίας (λόγω της εγγύτητάς τους στα στενά του Γιβραλτάρ και στην Μεσόγειο), αν και τα γεωλογικά στοιχεία δεν επικυρώνουν τη συγκεκριμένη υπόθεση. Το ίδιο ισχύει και για τις Αζόρες, αλλά και το βυθισμένο νησί Σπαρτέλ, πάλι στα στενά του Γιβραλτάρ. Στην Ευρώπη, αναφέρονται σαν πιθανές τοποθεσίες η Σουηδία, το Ντόγκερλαντ στην Βόρεια Θάλασσα, αλλά και η νοτιοδυτική Ανδαλουσία, μεταξύ άλλων. Τέλος, αναφέρονται και μέρη όπως η Ανταρκτική, οι Μπαχάμες, το τρίγωνο των Βερμούδων, η Ινδονησία και η περιοχή Αλτιπλάνο στο δυτικο-κεντρικό και πιο πλατύ σημείο των Άνδεων της Νότιας Αμερικής.

Φυσικά, κανείς δεν μπορεί να πει με σιγουριά αν όλα τα παραπάνω έγιναν αλήθεια έτσι, ή δεν αποτελούν απλώς κομμάτι ενός συλλογικού, πολύπλοκου και ευφάνταστου μύθου Δημιουργίας, ο οποίος φαίνεται να επιμένει να εμφανίζεται με πολλαπλές παραλλαγές σε πολλαπλές κουλτούρες και χρονολογικές περιόδους. Το μόνο σίγουρο είναι ότι το μυστήριο της Χαμένης Ατλαντίδας, αποτελούσε και αποτελεί ακόμα γόνιμη πηγή έμπνευσης, όπως αποδεικνύεται από μερικά ξακουστά παραδείγματα που θα αναφερθούν στο δεύτερο (B) μέρος του άρθρου.

Πηγές:

[Πηγή 1](#), [Πηγή 2](#), [Πηγή 3](#), [Πηγή 4](#), [Πηγή 6](#), [Πηγή 7](#), [Πηγή 8](#), [Πηγή 9](#), [Πηγή 10](#), [Πηγή 11](#), [Πηγή 12](#), [Πηγή 13](#), [Πηγή 14](#), [Πηγή 15](#)

Βιβλιογραφία:

[Πηγή 1](#), [Πηγή 2](#), [Πηγή 3](#), [Πηγή 4](#), [Πηγή 5](#)

Μέρος 2^ο

Ο μύθος της Ατλαντίδας είναι πολύ διαδεδομένος, από την αρχαιότητα ακόμη. Κανείς δεν μπορεί να πει με σιγουριά, μέχρι και σήμερα, αν πρόκειται για πραγματική τοποθεσία και πραγματικά γεγονότα ή αν δεν είναι τίποτα παραπάνω από μια αρχαία αλληγορία που έχει αντέξει τη δοκιμασία του χρόνου με διάφορες παραλλαγές και ερμηνείες. Το μόνο σίγουρο είναι πως συνεχίζει να εμπνέει και να προκαλεί δέος σε κάθε νέα γενιά ονειροπόλων, αναζητητών, καλλιτεχνών, τρελών επιστημόνων και οραματιστών. Στο πρώτο (A) μέρος του άρθρου παρουσιάστηκαν οι βιβλιογραφικές αναφορές στην Ατλαντίδα, περισυλλεγμένες ανά τους

αιώνες υποθετικές πληροφορίες για τη νήσο, τους κατοίκους της και τον πολιτισμό τους, όπως και πιθανές γεωγραφικές τοποθεσίες όπου πιθανολογείται πως θα μπορούσε να εντοπιστεί.

Στο παρόν μέρος συνεχίζουμε με την επιρροή του μύθου της Χαμένης Ατλαντίδας στο είδος του Φανταστικού.

Μερικές διαδεδομένες αναφορές και απεικονίσεις στο Φανταστικό:

Να ξεκινήσω καταρχάς, με αναφορές σχετικά με την ετυμολογία της λέξη **Άτλας**, η οποία είναι κάπως αβέβαιη. Ο **Βιργίλιος** προτείνει τη ρίζα *τλῆναι*, που σημαίνει *αντέχω, ξεπερνάω, υπομένω*, ενώ παραδοσιακά, οι γλωσσολόγοι αναφέρουν ότι η λέξη αποτελείται από το συνδετικό πρόθεμα *α-* και την πρωτο-ινδο-ευρωπαϊκή ρίζα *telh₂-* (εξού και «τλῆναι»), που και πάλι σημαίνει *στηρίζω, υποστηρίζω*.

Ο **Gaius Julius Hyginus** (π. 64π.Χ. – 17μ.Χ.) δίνει έμφαση στην αρχέγονη φύση του Άτλαντα, παρουσιάζοντάς τον ως γιο της πρωταρχικής προσωποποίησης της *Θείας Πνοής*, του θεού Αιθέρα, και της Γαίας, της θεϊκής προσωποποίησης της Γης. Υπό αυτό το πρίσμα, οι Ατλάντιοι, ως απόγονοι ενός τέτοιου όντος υποστηρίζουν τον μύθο της Ατλαντίδας, τουλάχιστον στην ακμή της.

Στη δικιά μας ελληνική μυθολογία, μην ξεχνάτε πως υπάρχει ήδη μια (από τις πολλές) εκδοχές του μύθου του Άτλαντα, τον οποίο συνάντησε και ξεγέλασε ο Ηρακλής κατά την διάρκεια της αναζήτησής του για τα μήλα των Εσπερίδων, θυγατέρων του Άτλαντα σύμφωνα με την συγκεκριμένη αφήγηση. Όσο ο Άτλαντας έλειπε για να φέρει τα μήλα στον Ηρακλή, ο ήρωας πήρε την θέση του στο να κρατάει στους ώμους του τον ουρανό. Με την επιστροφή όμως, ο Άτλαντας αρνήθηκε να επιστρέψει στο καθήκον του, και έτσι ο Ηρακλής τον ξεγέλασε για να μπορέσει να πάρει και πάλι στους ώμους του τον ουρανό, και ο ήρωας να συνεχίσει τους άθλους του.

Η δημιουργία ουτοπικών και δυστοπικών ιστοριών διαδόθηκε ευρέως μετά την Αναγέννηση, σημειωτέον σε έργα όπως το ***New Atlantis*** (1627) του **Francis Bacon**, όπου περιγράφεται η τέλεια κοινωνία, πέρα από τις δυτικές ακτές της Αμερικής. Το γεγονός ότι η Ατλαντίδα είναι μια χαμένη τοποθεσία, την καθιστά ως μεταφορά για κάτι που πλέον δεν είναι εφικτό, όπως για την Αμερικανίδα ποιήτρια **Edith Willis Linn Forbes** (1865-1945), όπου στα έργα της αποκτά και μια νότα ιδεαλισμού του παρελθόντος, μόνο μέσω του οποίου μπορεί να εκτιμηθεί το παρόν.

Στο ***Silmarillion*** του **J.R.R. Tolkien**, ο μύθος της Ατλαντίδας μετουσιώνεται στην ιστορία (*Akallabêth*) της *Atalantë* (των Εκπεσμένων), γνωστό

πριν την πτώση του ως το νησί του *Númenor*, ή του *Westernesse*, όπου ζούσαν οι *Númenóreans*.

Το *Númenor* ήταν η κατοικία του πιο προηγμένου πολιτισμού των Ανθρώπων στην ιστορία της Μέσης-Γης, και, όπως και το νησί της Ατλαντίδας, το κατάπιαν τα κύματα μέσα σε μια νύχτα.

Την ιστορία της πτώσης του *Númenor* αφηγείται ο *Elendil*. Μετά την πτώση του Σκοτεινού Άρχοντα *Morgoth*, προς το τέλος της Πρώτης Εποχής (που αναφέρεται στην *Quenta Silmarillion*), οι *Edain*, οι άνθρωποι που είχαν βοηθήσει τους *Eldar*, τα Ξωτικά, στον πόλεμό τους εναντίον του Σκοτεινού Άρχοντα πήραν υπό την κηδεμονία τους το *Númenor*, μια νέα, μικρή ήπειρο, ελεύθερη από το κακό και την καταχνιά που μάστιζε την Μέση-Γη. Βρισκόταν στη μέση του Μεγάλου Ωκεανού, ανάμεσα στις δυτικές ακτές της Μέσης-Γης και τις ανατολικές ακτές του *Aman*, όπου ζούσαν οι *Valar* (οι *Δυνάμεις του Κόσμου*, αυτά τα αγγελικά όντα που δημιούργησαν την *Arda* –τη Γη κατά Tolkien–, με το Τραγούδι τους της Δημιουργίας, και πιστοί ακόλουθοι του ίδιου του Δημιουργού, *Eru Ilúvatar*).

Με το που οι Άνθρωποι πάτησαν το πόδι τους στο *Númenor*, τους απαγορεύτηκε να σαλπάρουν προς το *Aman*. Για 2500 χρόνια, το *Númenor* άκμασε και το ναυτικό του διέσχισε τις θάλασσες και εδραίωσε μακρινές αποικίες στη Μέση-Γη. Εκείνη την περίοδο, τα Ξωτικά της Μέσης-Γης ήταν απασχολημένα με τον πόλεμό τους εναντίον του **Sauron**, του δεύτερου Σκοτεινού Άρχοντα. Οι Άνθρωποι του *Númenor* βοήθησαν τα Ξωτικά στον αγώνα τους ενάντια στον Sauron, με αρχηγό τον Ξωτικο-βασιλιά *Gil-galad*. Αλλά καθώς πέρασαν τα χρόνια, οι Άνθρωποι επαναστάτησαν εναντίον των *Valar* και των Ξωτικών, επιθυμώντας και αυτοί την αθανασία. Ο προτελευταίος βασιλιάς του *Númenor*, *Tar-Palantir*, προσπάθησε να εξιλεωθεί για τις πράξεις των προγόνων του, αλλά ήταν πλέον αργά.

Ο τελευταίος βασιλιάς του *Númenor* ήταν ο ανιψιός του *Tar-Palantir*, *Ar-Pharazôn*, ο οποίος σφετερίστηκε τον θρόνο παντρεύοντας με το ζόρι την εξαδέλφη του *Tar-Míriel* (παρόλο που ήταν παράνομες τέτοιες μίξεις). Με το που άκουσε για την απειλή του Sauron, ο *Ar-Pharazôn* σάλπαρε για την Μέση-Γη με μια μεγάλη στρατιά εναντίον της οποίας οι πολεμιστές του Sauron τράπηκαν σε φυγή από φόβο. Ο Sauron αντιλήφθηκε ότι δεν μπορεί να νικήσει μόνο με την πολεμική υπεροχή, οπότε παραδόθηκε στον *Ar-Pharazôn* δείχνοντας ταπεινοφροσύνη. Ο *Ar-Pharazôn*, μένοντας καχύποπτος εναντίον του, τον φυλάκισε πίσω στο *Númenor*. Σύντομα όμως, ο Sauron κατάφερε να κερδίσει την εμπιστοσύνη του βασιλιά και να γίνει σύμβουλός του, διαφθείροντας

στην πορεία το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού προς τη λατρεία του Morgoth, προσφέροντάς του ανθρωποθυσίες και κόβοντας το ιερό Λευκό Δέντρο *Nimloth*, όπου στην θέση του έχτισε έναν ναό στο όνομα του Morgoth. Κατά την διάρκεια της επιρροής του Sauron, το Númenor απέκτησε ακόμα μεγαλύτερη δύναμη.

Ο Sauron με τον καιρό έπεισε τον Ar-Pharazôn να επιτεθεί στο Aman και να διεκδικήσει την αθανασία από τους Valar, υποστηρίζοντας ότι οι τρανοί βασιλιάδες παίρνουν αυτό που δικαιωματικά τους ανήκει. Ο Sauron ήθελε από την μία να καταστρέψει τον βασιλιά και τον στόλο του, που έπλεε ενάντια στους Valar με το να προκαλέσει το μένος των τελευταίων, και από την άλλη να διατηρήσει την απόλυτη κυριαρχία του νησιού που απολάμβανε μέχρι εκείνη την στιγμή. Όμως, με το που ο στόλος του Númenor πάτησε το χώμα του Aman, οι Valar άφησαν τις υποχρεώσεις τους ως Φύλακες του Κόσμου και προσευχήθηκαν στον Eru Ilúvatar, ο οποίος «έσπασε και ξαναδημιούργησε τον κόσμο». Ο Ilúvatar κατέστρεψε τον Ar-Pharazôn και την στρατιά του, θάβοντάς τους κάτω από την γη εις τον αιώνα τον άπαντα. Βύθισε το Númenor κάτω από τα κύματα και απέσυρε το Aman για πάντα από τους κύκλους των θνητών και του κόσμου, ο οποίος από επίπεδος, τώρα είχε γίνει σφαιρικός. Ο Δρόμος για το Aman ήταν πλέον ανοικτός μόνο για τα Ξωτικά, που ήταν και τα μόνα που μπορούσαν να τον βρουν.

Μόνο εννέα πλοία γλίσωσαν από τη μεγάλη πλημμύρα που βύθισε το Númenor, στα οποία επενέβαιναν Νουμεριανοί βασιλικού αίματος, απόγονοι του Οίκου του *Elros*, και που ξεβράστηκαν στις ακτές της μέσης-Γης. Αρχηγοί τους ήταν ο *Elendil* ο Ψηλός και οι δύο γιοι του, *Isildur* και *Anárion*, και έφεραν μαζί τους ένα φιντάνι από το Λευκό Δέντρο και την κρυστάλλινη σφαίρα *palantíri* (ναι, αυτή που χρησιμοποιούσε ο *Saruman*, αργότερα). Αυτοί, και όσοι Νουμενοριανοί ζούσαν ήδη στη Μέση-Γη, έφεραν πλέον τον τίτλο «Πιστοί», συμβολίζοντας τη συνεχή τους αφοσίωση στους Valar και στα Ξωτικά. Δημιούργησαν δύο βασίλεια, την Arnor στον Βορρά και την Gondor στο Νότο, και η κουλτούρα του Númenor έγινε η κυρίαρχη σε όλη την Μέση-Γη. Συμμάχησαν εκ νέου με τον Gil-galad και πολέμησαν στον Πόλεμο της Τελευταίας Συμμαχίας, κατά τον οποίο ο Isildur έκοψε το Δαχτυλίδι από το χέρι του Sauron. Τα υπόλοιπα, είναι λίγο-πολύ γνωστά.

Ένας άλλος πολύ γνωστός Ατλάντιος, είναι ο **Kull**, χαρακτήρας του **Robert E. Howard** (1906–1936), πρόγονος του πιο γνωστού βάρβαρου του Φανταστικού, του **Conan**, πιο συνεσταλμένος από τον Conan, αλλά εξίσου χαρισματικός.

Η πρώτη του εμφάνιση έγινε στο περιοδικό **Weird Tales** (Αύγουστος 1929) στην ιστορία *The Shadow Kingdom* και το 1997 ο χαρακτήρας αποδόθηκε και στη μεγάλη οθόνη από τον ηθοποιό Kevin Sorbo, στην ταινία *Kull the Conqueror* (Kull ο Κατακτητής).

Ο Kull γεννήθηκε στην Ατλαντίδα περίπου το 100.000π.Χ., η οποία εκείνη την περίοδο κατοικούνταν από διάφορες φυλές βαρβάρων. Ανατολικά της Ατλαντίδας βρισκόταν η αρχαία ήπειρος της Thuria, της οποίας το βορειο-δυτικό κομμάτι διαιρούνταν σε διάφορα πολιτισμένα βασίλεια. Το πιο ισχυρό από αυτά ήταν η Valusia, ενώ άλλα βασίλεια ήταν η Commoria, η Grondar, η Kamelia, η Verulia και η Thule (που αναφέρεται μόνο στο δοκίμιο του Howard *The Hyborian Age*, γραμμένο το 1936).

Ο Kull γεννήθηκε σε μια φυλή εγκατεστημένη στην πεδιάδα του Τίγρη, στην Ατλαντίδα, αλλά η πεδιάδα και η φυλή του καταστράφηκαν από μια πλημμύρα όταν ο Kull ήταν ακόμα νήπιο. Έζησε αρκετά χρόνια σαν άγριο ζώο, αλλά κάποια στιγμή τον αιχμαλώτισε η φυλή Sea-Mountain, η οποία κατέληξε να τον υιοθετεί σαν μέλος της. Στην ιστορία *Exile of Atlantis*, ο έφηβος πλέον Kull χαρίζει έναν γρήγορο θάνατο σε μια γυναίκα, για να την γλιτώσει από το λιντσάρισμα, και λόγω αυτού εκδιώκεται από την Ατλαντίδα. Αργότερα πιάστηκε σκλάβος από Λεμούριους πειρατές, αλλά κατέληξε να κερδίζει την ελευθερία του μετά από ανταρσία. Όντας άξιος πολεμιστής, με τον καιρό κατάφερε να αποκτήσει διαβόητη δόξα και το δικό του πλοίο και πειρατικό πλήρωμα, το οποίο έχασε μετά από μια ναυμαχία πέρα από τις ακτές της Valusia. Επιβίωσε όμως, και έγινε παράνομος μέχρι που τον έπιασαν και τον έστειλαν αιχμάλωτο στις αρένες της Valusia. Εκεί, και πάλι κέρδισε την ελευθερία του δείχνοντας τις πολεμικές του ικανότητες ως μονομάχος στην αρένα, και με τα πολλά έγινε μέλος της Βασιλικής Φρουράς ως μισθοφόρος, ανεβαίνοντας βαθμίδες, μέχρι που έγινε στρατηγός του βασιλιά (*The Curse of the Golden Skull*). Απολαμβάνοντας τον σεβασμό των στρατιωτών του, με τον καιρό πολέμησε εναντίων του τυραννικού βασιλιά, τον εκθρόνισε και πήρε την θέση του ως ηγεμόνας της Valusia. Ανακάλυψε όμως, πως το να κρατήσεις το στέμμα είναι πολύ πιο δύσκολο από το να το αρπάξεις και ότι οι συνωμοσίες δεν λείπουν ποτέ όταν κατέχεις μια τέτοια θέση (*The Shadow Kingdom*). Πολεμώντας συνεχώς για να διατηρήσει τον θρόνο του, αλλά και για να υπηρετήσει τον λαό του, η σειρά διηγημάτων τελιώνει αφήνοντας τον Kull σαραντάρη, εσωστρεφή και με μια μεταστροφή προς φιλοσοφικές αναζητήσεις και αβέβαιη μοίρα (*The Mirrors of Tuzun Thune*).

Εξίσου γνωστός είναι και ο **Aquaman**, χάρτινος ήρωας της **DC**.

Δημιουργοί του ήταν οι **Paul Norris** και **Mort Weisinger** και ο χαρακτήρας έκανε την πρώτη του εμφάνιση στον τίτλο **More Fun Comics #73** (Νοέμβριος 1941). Αρχικά ήταν δευτερεύων χαρακτήρας στο δυναμικό της DC, αλλά με τον καιρό γράφτηκαν για αυτόν αρκετές solo σειρές. Κατά την Αργυρή Εποχή των αμερικάνικων κόμιξ, στα τέλη του 1950 και στα 1960, επιτέλεσε ως ιδρυτικό μέλος της **Justice League**. Στα τέλη του 1990, ο χαρακτήρας του Aquaman της Μοντέρνας Εποχής σκιαγραφόταν πιο σοβαρός από προηγούμενες εκδοχές, με σενάρια που έριχναν το βάρος τους στον ρόλο του ήρωα ως βασιλιά της Ατλαντίδας. Κατά την Χρυσή Εποχή των κόμιξ, η πρώτη εκδοχή του origin του χαρακτήρα περιγράφεται από τον ίδιο στην παρθενική του εμφάνιση στο χαρτί, εν είδη αναδρομής: πρόκειται για τον γιο ενός διάσημου εξερευνητή των βυθών, ο οποίος έστρεψε όλη του την προσοχή στο να ξεδιπλώσει τα μυστήρια των ωκεανών όταν η σύζυγός του και μητέρα του Aquaman πέθανε όταν αυτός ήταν μωρό. Η μεγαλύτερη ανακάλυψη του πατέρα του ήταν μια αρχαία πόλη στα πιο σκοτεινά βάθη του ωκεανού, που ο εξερευνητής πίστευε πως επρόκειτο για το χαμένο βασίλειο της Ατλαντίδας. Δημιούργησε ένα στεγανό δώμα σε κάποιο από τα παλάτια της πόλης και έμεινε εκεί για χρόνια, μελετώντας τις θαυμαστές καταγραφές και την τεχνολογία που είχαν αφήσει πίσω τους οι Ατλάντιοι σοφοί. Από τα βιβλία και από τις καταγραφές, ο πατέρας του Aquaman ανακάλυψε διάφορες μεθόδους που δίδαξαν στον γιο του πώς να ζει και να αναπνέει στον βυθό της θάλασσας, αντλώντας οξυγόνο από το νερό και πώς να χρησιμοποιεί το δυναμικό της θάλασσας για να γίνεται πιο γρήγορος και πιο δυνατός. Με σκληρή εκπαίδευση, και με την βοήθεια εκατοντάδων επιστημονικών μυστικών, ο Aquaman είχε γίνει ένας άνθρωπος με την ικανότητα να ζει και να ευδοκιμεί κάτω από το νερό.

Στις πρώτες του εμφανίσεις, ο χαρακτήρας διέθετε την ικανότητα να αναπνέει κάτω από το νερό, και να μπορεί να ελέγχει τα ψάρια και άλλες μορφές θαλασσινής ζωής για ένα λεπτό το πολύ, αν και τότε το έκανε «μιλώντας στη γλώσσα των θαλάσσιων πλασμάτων», και όχι με τηλεπάθεια όπως σε μετέπειτα εκδοχές.

Οι περισσότεροι αντίπαλοί του την εποχή του Δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου ήταν Ναζιστές καπετάνιοι υποβρυχίων και κακούργοι του Άξονα, ενώ οι υπόλοιπες περιπέτειές του τον τοποθετούσαν πολέμιο πειρατών, κακοποιών και διαφόρων απειλών ενάντια στην υδρόβια ζωή, σε ναυτικούς και θαλάσσιους οδούς, σε όλον τον κόσμο.

Ο χαρακτήρας πρωτοεμφανίστηκε το 1967 στη σειρά κινουμένων σχεδίων *The Superman/Aquaman Hour of Adventure*, και αργότερα είχε

σημαντική θέση σε σειρές όπως το *Justice League Unlimited* (2000), το *Batman: The Brave and the Bold*, καθώς και σε διάφορες ταινίες κινουμένων σχεδίων της DC (DC Universe Animated Original Movies). Έχει μεταφερθεί αρκετές φορές στην μικρή και τη μεγάλη οθόνη, με πιο πρόσφατο παράδειγμα την ταινία **Aquaman** που θα κυκλοφορήσει το 2018, με πρωταγωνιστή τον **Jason Momoa**.

Υπάρχει ακόμα και ο **Namor the Sub-Mariner**, ο ομόλογος Ατλάντιος υπερήρωας της **Marvel Comics**. Δημιουργήθηκε από τον **Bill Everett** το 1939. Επρόκειτο για τον μεταλλαγμένο γιο ενός καπετάνιου της ανθρώπινης φυλής και μιας πριγκίπισσας του μυθικού υποθαλάσσιου βασιλείου της Ατλαντίδας και διέθετε την υπερδύναμη και τις υδρόβιες ικανότητες της γοργονο-φυλής *Homo mermanus*, καθώς και την ικανότητα να πετάει, μαζί με άλλες μεταλλαγμένες υπερδυνάμεις.

Φυσικά, αυτά δεν είναι παρά μόνο η κορυφή του παγόβουνου από την πληθώρα ιστοριών που κυκλοφορούν εκεί έξω, εμπνευσμένα από τον μύθο της Ατλαντίδας, σε διάφορα μέσα, από μυθιστορήματα και κόμιξ μέχρι ταινίες, σειρές, θεατρικά, μουσικές παραγωγές, ηλεκτρονικά παιχνίδια, παιχνίδια ρόλων και ό,τι άλλο μπορείτε να φανταστείτε. Κλείνοντας θα περιλάβω ονομαστικά: την πασίγνωστη ιστορία του Jules Verne, **20.000 Λεύγες κάτω από την Θάλασσα**, το βιβλίο του Neil Gaiman, **Neverwhere**, που μεταφέρθηκε και στην μικρή οθόνη ως σειρά του BBC· την συλλογή κόμιξ **The Sandman: Brief Lives**, πάλι από τον Neil Gaiman· την ιστορία του H.P. Lovecraft, **The Temple** και το βιβλίο επιστημονικής φαντασίας του Neal Stephenson, **The Diamond Age**· το **Valyrian Freehold** στη διάσημη πλέον σειρά βιβλίων του George R. R. Martin, **A Song of Ice and Fire**, ως την δική του εκδοχή της Ατλαντίδας στον κόσμο του "Game of Thrones". Τη σειρά βιβλίων **Artemis Fowl** του Eoin Colfer, το κόμικ **Asterix and Obelix All at Sea** (η γαλέρα του Οβελίξ), την ταινία του 1959 **Journey to the Center of the Earth**, την ταινία κινουμένων σχεδίων της Disney του 2001 **Atlantis: The Lost Empire** και τη συνέχειά της του 2003, **Atlantis: Milo's Return**, καθώς και διάφορες ταινίες εμπνευσμένες από το μυθιστόρημα του Pierre Benoit, **L'Atlantide** (1919).

Τέλος, υπάρχει και το παιχνίδι ρόλων **Mage: The Awakening** της White Wolf Publishing, τοποθετημένο στο σκηνικό των **Χρονικών του Σκότους (Chronicles of Darkness)**. Σε αυτό το παιχνίδι, οι χαρακτήρες είναι αφυπνισμένοι Μάγοι ικανοί να αλλάξουν τον ρου της υλικής πραγματικότητας με την θέλησή τους, αντλώντας ψυχικές και πνευματικές υπερδυνάμεις συνδέοντας το πνεύμα τους με Πύλες μαγικής Δύναμης που βρίσκονται στο βασίλειο της Ατλαντίδας, πέραν από τον υλικό κόσμο.

Τελικά, μήπως η όλη μαγεία του μύθου βρίσκεται μέσα μας ακόμα, περιμένοντας μόνο ένα μικρό σκούνημα για να μας πλημμυρίσει με έμπνευση και να μας αποκαλύψει χαμένα μυστικά;

Ποτέ δεν είναι αργά για όσους διαθέτουν την βούληση να ψάξουν!

Πηγές:

[Πηγή 1](#), [Πηγή 2](#), [Πηγή 3](#), [Πηγή 4](#), [Πηγή 6](#), [Πηγή 7](#), [Πηγή 8](#), [Πηγή 9](#), [Πηγή 10](#), [Πηγή 11](#), [Πηγή 12](#), [Πηγή 13](#), [Πηγή 14](#), [Πηγή 15](#)

Βιβλιογραφία:

[Πηγή 1](#), [Πηγή 2](#), [Πηγή 3](#), [Πηγή 4](#), [Πηγή 5](#)